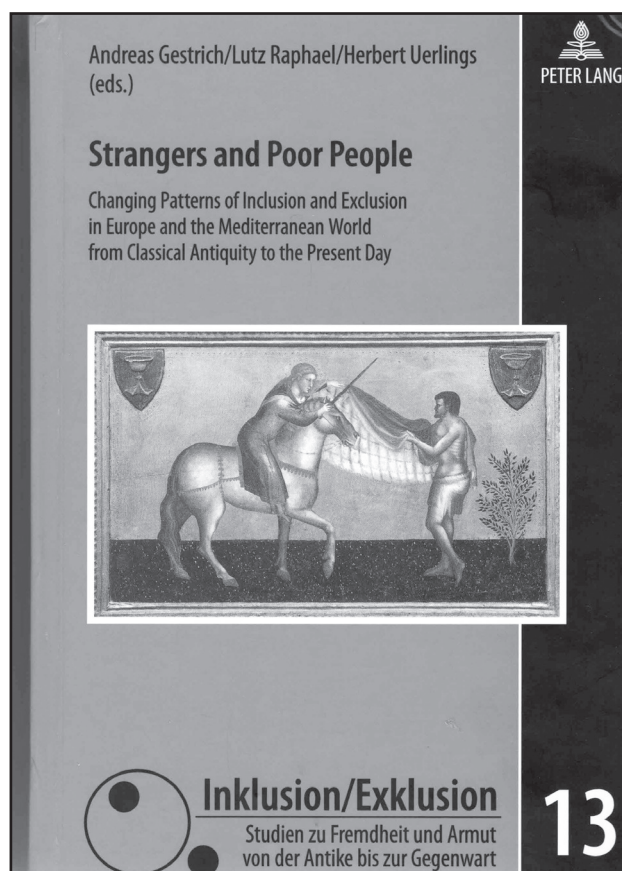

Andreas Gestrich, Lutz Raphael, Herbert Uerlings
(ur.): STRANGERS AND POOR PEOPLE. CHANGING
PATTERNS OF INCLUSION AND EXCLUSION IN
EUROPE AND THE MEDITERRANEAN WORLD FROM
CLASSICAL ANTIQUITY TO THE PRESENT DAY.
Inklusion/Exklusion – Volume 13. Frankfurt am Main
et al., Peter Lang Verlag, 2009, 615 str.

Gre za knjigo, ki jo je ena od avtoric omenjene recenzije že predstavila v njeni nemški obliki in zato ta prispevek ne bo namenjen ponovnemu pisanju o že predstavljenem, čeprav ne gre za prevod omenjenega zbornika, ampak za sicer nekoliko arbitrarni izbor člankov, ki segajo na eni strani do historičnega razvoja procesov vključevanja in izključevanja, na drugi strani pa do še vedno aktualnih procesov in mehanizmov vključevanja in izključevanja, kot del sodobnih političnih, a tudi pravnih odnosov in ne nazadnje tudi aktualnih vprašanj mednarodnih političnih in pravnih odnosov. Glede na poznavanje drugih publikacij iz omenjene serije lahko rečemo, da je skupna izbira knjige iz zbirke, ki je bila prevedena, precej dobra odločitev, saj je v njej velik poudarek na politični, sociološki in antropološki metodologiji procesov izključevanja in vključevanja v družbo. Odnos do revščine in z njo povezanih metod izključevanja in vključevanja je v krščanskem obdobju rimskega cesarstva zaznavala na eni strani asketska revščina in na drugi strani tujost, ki je bila politično in pravno določena. Zelo obsežen del zbornika pa predstavlja odnos do revščine, izključenosti in vključenosti v zgodovini, s seveda najbolj preglednim člankom Franza Dorna, ki zajame velik časovni razpon in področje, zato so njegovi osnovni principi javne oskrbe revežev mogoče kdaj tudi arbitrarno izbrani, a kljub temu predstavljajo bistvene etape v razvoju javnega reševanja socialnih vprašanj. Na drugi strani temeljne pravne principe izključevanja in vključevanja predstavi ena najboljših poznavalk omenjenega problema Helga Schnabel Schulte. Izbira omenjenih prispevkov je zagotovo primerna, saj dokazuje različne pristope k obravnavani tematiki, slednje pa določenim razvojnim fazam dokazujejo tudi različna metodološka stališča posameznih raziskovalcev in metodoloških usmeritev posameznih strok, ki pa jih projekt noče in ne želi spravljati na isti imenovalec. S stališča razumevanja posebnega pravnega položaja po svojem pravnem, političnem in ekonomskem položaju določenih izredno specifičnih socialnih skupin je izredno pametna izbira člankov o položaju Judov v poznesrednjeveških družbah in o odnosu do Romov v 19. stoletju. S stališča političnega izključevanja pa je na mestu tudi članek o vključevanju in izključevanju v primeru druge delitve Litve in Poljske v letih 1772–1795. Podobni članek, ki nakazuje na razvoj omenjenega principa, kaže naturalizacijo in transformacijo populacije v industrijskem področju Longwy po drugi svetovni vojni, ki kaže modele in vprašanja, ki so značilni za vsa industrijska območja zahodne Evrope po 2. svetovni vojni.

Alexander Wagner se v svojem članku ne drži popolnoma svojega osnovnega načela, saj v določenih elementih poseže čez pravni status razvoja pravne (a tudi politične) teorije in zakonodaje, v drugem delu pa se ob koncu zgodnjega novega veka posveti zlasti gospodstvu Trier. Vendarle njegov prispevek dopolnjuje prispevek F. Dorna v naslednjem bistvenem elementu: razvoj v 7. stoletju. Osnovnemu nemškemu zborniku, ki je bil ravno tako razdeljen na poglavja: koncepti, religijske dimenzije oskrbe revnih, ubožni zakoni in politika do revščine ter semantike vključevanja in izključevanja, sta dodana en prispevek v poglavju verske dimenzije in en prispevek v poglavju semantike, kjer je bistven poudarek namenjen ikonografiji revščine, ki je v primerjavi s prejšnjimi deli slikovno veliko bolj bogat in omogoča sledenje teoriji, ki jo predstavljajo avtorji člankov. Ikonografska analiza je osredotočena na srednji vek – upodobitve sv. Martina, ki daje plašč revežem in 19. stoletje (gibljive slike) ter pozni srednji vek ter razsvetljenstvo v iskanju elementov stigme Romov. Žal popolnoma izpusti čas 16. in 17. stoletja, ki izkazuje nekoliko drugačen političen interes in odnos do Romov v nekaterih okoljih, problem pa je povezan tudi z zelo zadržano uporabo strokovne literature, kar se sicer ne dogaja pri drugih prispevkih v omenjenem zelo obsežnem zborniku. Opozarja med drugim na spremembo naziva iz Cigana (*Zigeuner*) in njihove stigmatizacije kot turških vohunov

v zenitu srednjega veka do splošne, a zelo negativno konotirane besede vaganta (*Landstreicher*) po drugi svetovni vojni. Izbira prispevka je izjemno zanimiv članek, skupaj s slikovnim gradivom pa ga predstavlja Ludwig Marie Vogl-Bienek, ki se ukvarja z analizo prostočasnih aktivnosti meščanov – fotografskih predstav tako imenovanih gibljivih slik, predhodnic filmov, ki so meščanom predstavljale podobe iz vsakdana, njihovo popularnost dokazujejo številna podjetja, ki so jih predvajala, velika ponudba pa je spodbudila tudi fikcijsko impresijo realnosti, ki so jo ustvarili fotografi, fikcija pa se je pogosto spogledovala s stereotipi. Kot dokaže, se je cela serija prizorov oziroma motivov nanašala na zgolj eno literarno delo Georga R. Simsa, ki pa je bilo pod močnim vplivom Dickensovih del in ki je zaradi popularnosti medija ustvarilo samosvoj imaginarij revščine in čustvovanj.

Oba zbornika, ki sta služila kot predloga za izdajo omenjenega zbornika, prinašata tudi druge članke, ki pa žal niso dobili prostora v omenjeni angleški različici, med vsemi pa je bil mogoče najbolj neprimerno za angleški prevod izbran prav članek o znani krompirjevi lakoti na Irskem, ki ne prinaša bistveno novih ugotovitev, drugi članki o tovrstnih eksistenčnih krizah, ki so metodološko in vsebinsko mogoče bolj napredni, pa se v omenjeni angleški različici niso znašli. Vsekakor pa je prevod omenjenih člankov v »linguo franco« dobrodošel in bi moral postati obvezna literatura študentov, ki jih tovrstna področja zanimajo.

Dragica Čeč

Slaven Bertoša: OSEBUJNO MJESTO AUSTRIJSKE
ISTRE: LUPOGLAVSKI KRAJ U SREDNJEM
I NOVOM VIJEKU.
Zagreb, Srednja Europa, 2011., 257 str.

Monografija naslovljena *Osebujno mjesto austrijske Istre: lupoglavski kraj u srednjem i novom vijeku* puljskoga povjesničara Slavena Bertoše, redovitoga profesora na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, objavljena je 2011. u izdanju Srednje Europe. Nastala je, naime, kao plod suradnje na dvama znanstveno-istraživačkim projektima - »Istarsko društvo XVI.-XIX. stoljeća: povijesne i kulturološke teme« te »Povijest Zapadne Hrvatske: Istra, Kvarnersko primorje, Gorski kotar, Lika«. Autor je u ovoj djelu sabrao dosadašnje spoznaje o povijesti Lupoglavštine u srednjem i novom vijeku te ih nadopunio rezultatima novijih i vlastitih istraživačkih radova o toj problematici.

Knjiga započinje »Predgovorom« (str. 7.-9.) u kojemu autor želi ukazati na dosadašnju, prilično oskudnu historiografiju sjeveroistočnoga dijela Istre. Poticaj su objavljivanju knjige bili godišnji znanstveno-stručni

skupovi, nazvani »Susret s baštinom Lupoglavštine i Boljunštine«, a istraživački su radovi na spomenutim skupovima tiskani u »Zbornicima Općine Lupoglav«. Svrha je ove prve znanstvene monografije, koja detaljnije opisuje lupoglavsko područje pomoću suvremenih metoda arhivskoga i bibliotečnog istraživanja, ukazati na relativno skromne rezultate njegovog proučavanja te, slijedom samoga naslova, biti prilogom za povijest navedenoga kraja.

U poglavlju »Kronološki pregled historiografije« (str. 10.-24.) autor navodi nezaobilaznu činjenicu da Lupoglavština nije bila predmetom osobitog i detaljnijeg proučavanja u starijoj hrvatskoj historiografiji (do 1945.). Valja napomenuti da su krajem XIX. stoljeća talijanski povjesničari svoje znanstvene radove objavljivali u ediciji »Atti e Memorie della Società Istriana di Archeologia e Storia Patria«, čime je postavljen temelj kasnijim istraživanjima. Vrijedan doprinos spomenutoj ediciji prije svega čine radovi istarskih talijanskih povjesničara Camilla i Carla De Franceschija. Za noviju su historiografiju (od 1945. do 1991.) od osobitoga značaja studije Vjekoslava Bratulića, Danila Klena, Ivana Graha i Miroslava Bertoše, dok iz razdoblja nakon 1991. valja istaknuti članke otisnute u »Zborniku Lupoglavštine i Boljunštine«.

»Teme iz srednjovjekovne i novovjekovne prošlosti« (str. 25.-43.) naziv je idućega poglavlja, u kojemu je opisan povijesni pregled Lupoglavske gospoštije, počevši od 1000. godine, kada se na tome prostoru nalazila utvrda, koja je imala bitno obrambeno značenje, ali i važnost središta iz kojega se moglo kontrolirati trgovačke putove, pa sve do kraja XIX. stoljeća. Prateći povijesnu nit, u ovome je poglavlju dan prikaz različitih feudalnih vlasnika, koji su u svojim rukama željeli zadobiti potpunu kontrolu nad tim područjem, što svakako potvrđuje njegovu stratešku važnost. Početkom je XV. stoljeća gospoštija bila u vlasništvu obitelji Herberstein. Od poznatih povijesnih ličnosti koje su boravile na tome području treba istaknuti senjskoga kapetana i kliškoga branitelja Petra Kružića. Međutim, nesumnjivo je jedan od najuglednijih žitelja bio Pompeo IV. Brigido, koji je pretvorio Lupoglav u prosperitetno imanje i u vlasništvu čije je obitelji lupoglavsko područje ostalo preko dva i pol stoljeća.

Kratko poglavlje »Lupoglavska buna 1847. godine« (str. 44.-46.) opisuje izbijanje seljačkih nemira na feudalnome posjedu pod vlašću prethodno spominjane tršćanske obitelji Brigido. O toj je dramatičnoj povijesnoj epizodi podrobnije podatke iznio Carlo De Franceschi u svojim »Uspomenama«. Pobuna je bila potaknuta nepodnošljivim kmetskim obvezama koje su teretile podložnike, a kulminirala je sljedeće, revolucionarne 1848. godine.

Slijede poglavlja »Camillo De Franceschi i njegov opis područja Lupoglava« (str. 47.-67.) te »Camillo De Franceschi i njegov opis područja Boljuna i Vranje« (str. 68.-79.), koja donose mnoštvo novih informacija, neza-